

Valtuustoaloite neuropsykiatrisia erityispiirteitä omaavien lasten ja heidän perheidensä tuen vahvistamisesta

Neuropsykiatrisista vaikeuksista yleisimpiä ovat ADHD ja ADD, autismikirjon häiriöt, kielelliset erityisvaikeudet, sekä Touretten oireyhtymä. Neuropsykiatriset oireet liittyvät aivojen rakenteisiin. Neurokirjon ihmiset kokevat ja hahmottavat asioita eri tavalla. ”Neuropsykiatriset vaikeudet vaikuttavat muun muassa sosiaaliseen vuorovaikutukseen, kielelliseen ja ei-kielelliseen viestintään, tunteiden ja käyttäytymisen säätelyyn ja oman toiminnan ohjaamiseen. Oireet tyypillisesti vaihtelevat eri lapsilla ja samallakin lapsella oirekuva voi vaihdella kehityksen eri vaiheissa. Neuropsykiatrisiin häiriöihin liittyy usein myös unen, oppimisen, kielenkehityksen ja motoriikan haasteita, mielialavaihteluita, ahdistus- tai pakko-oireisuutta, sekä aistiherkkyyttä.” (HUS). Toisin kuin joskus ajatellaan oireet eivät liity kasvatukseen, mutta toki väärällä suhtautumisella niihin ongelmia voidaan kärjistä. Jotakin tai joitakin nepsy-piirteistä esiintyy eriasteisina arvioiden mukaan jopa 10- 20 prosentilla lapsista ja nuorista.

Neuropsykiatrisista häiriöistä kärsivien nk. nepsy-lasten kanssa tehdään työtä Tampereen Perheneuvolassa, TAYS:n lasten ja nuorten poliklinikalla, perus- ja kouluterveydenhuollossa, sekä perhekeskusalueilla eri toimijoiden työnä. Näiden lasten osuutta ei ole erikseen tilastoitu kaikista asiakkaista, jotka hakevat apua erilaisiin tunne-elämän ja/tai käyttäytymisen häiriöihin. Likikään kaikki nepsy-piirteitä omaavat lapset eivät ole saaneet diagnoosia, eivätkä ole nepsy-tuen piirissä.

Pelkästään Tampereen Perheneuvolassa avun tarpeen kasvu on näkynyt selkeästi. Uusien yhteydenottojen määrä vuonna 2018 oli 968, vuonna 2019 975 ja viime vuonna peräti 1071. Koronavuoden lukuja ei vielä ole summattu. Eniten joukossa on kouluikäisiä lapsia, joista osa on nepsy-lapsia. Jonotustilanne vaihtelee kolmesta kuuteen kuukauteen. Perheiden jaksamisen kannalta on tärkeää, että ne saisivat tukea jo jonotusvaiheessa. Yhtä lailla on tärkeää, että jos lähettävällä taholla on huoli ensisijaisesti lapsen tarkkaavuuden tai autismin häiriöstä lääkäriin pääsisi kevyemmällä selvityksillä, ilman psykologin kognitiivisia tutkimuksia.

Perheneuvolassa työntekijöitä on kaikkiaan viisikymmentä, joista lastenpsykiatrian erikoislääkäreitä on 6, psykologeja 19, sosiaalityöntekijöitä 13, psykiatrisia sairaanhoitajia 2, lisäksi johtavat työntekijät. Erillisessä kahdeksan vuotta sitten vakinaistetussa nepsy-tiimissä työskentelee 4 henkilöä. Tukitiimiin tulevat ensisijaisesti lapset ja perheet, jotka eivät ole saaneet apua perustasolla ja joilla tilanne on tavalla tai toisella erityinen. Kuinka moni ammattilainen kaiken kaikkiaan työskentelee nepsy-lasten parissa, siitä on vaikea löytää lukuja.

Nepsy-piirteiden liitännäisinä voi olla monenlaisia oppimis- ja hahmottamishäiriöitä, vaikeuksia sosiaalisissa suhteissa. Näitä piirteitä ei välttämättä päiväkotien ja koulujen kiireisessä arjessa ehditä tunnistaa, vaan ne saatetaan tulkita väärin. Yhtä suuri ja kasvava ongelma on se, että vaikka tieto nepsy-piirteistä on lisääntynyt merkittävästi, ei lasten parissa työskentelevillä ole riittävästi aikaa paneutua ja tukea nepsy-lapsia. Tästä kuulee runsaasti huolenilmauksia niin varhaiskasvatuksen piiristä kuin kouluista. Saadun palautteen perusteella voi arvioida koululuokissa olevan keskimäärin 2-5 nepsy-lastia. Luonnollisesti eri luokissa tilanne vaihtelee.

Joka tapauksessa on selvää, että ryhmäkoot ovat tästäkin näkökulmasta liian suuria, kuormittavia niin lapsille kuin opettajille ja koulunkäynnin ohjaajille. Myös vaatimus liian varhaisesta

itseohjautuvuudesta pahentaa ongelmia. Suorituskeskeisyyteen ja kilpailuun ohjaava ja panostava kulttuuri vahingoittaa keitä tahansa lapsia ja nuoria, nepsy-lapsille se on erityisen haavoittavaa.

Jos lapset eivät saa tarvitsemaansa apua ja tukea ajoissa, ja etenkin jos he saavat toistuvasti väärää tulkintoja käyttäytymisestään, voi lasten itsetunto saada vakavia kolhuja. Käsitys omasta arvosta voi horjua, johtaa alisuorittamiseen ja pahimmillaan syrjäytymiseen. Lastensuojelussa nepsy-lasten osuus on suuri. Todella suuriin vaikeuksiin, kuten päihdeongelmiin ja rikoskierteeseen ajautuneista ihmisistä huolestuttavan suurella osalla on todettu jokin neuropsykiatrinen piirre. Tämän tulisi olla päätöksentekijöille hälyttävä tieto.

Riittävät, oikein ja oikea-aikaisesti kohdennetut tukitoimet auttavat nepsy-lapsia suoriutumaan koulunkäynnistä, kouluttautumisen ammattiin ja työelämään, ja ennen muuta välttymään itsetuntoa horjuttavilta kokemuksilta. Merkittävä osa tukitoimia on huomioida lasten arkiympäristö; sen ärsykkeiden määrä, keskittymiseen ja tarkkaavaisuuteen vaikuttavat tekijät. Kuten on sanottu, on nepsy-piirteisenä eläminen vähemmistönä elämistä enemmistölle suunnitellussa maailmassa.

Tampere on kouluttanut 130 valmentajaa auttamaan nepsy-lapsia. Valmentajissa on erityis- ja luokanopettajia, koulunkäynninohjaajia, koulupsykologeja ja -kuraattoreita, varhaiskasvatuksen erityisopettajia, perhetyöntekijöitä, terveydenhoitajia, sosiaalityöntekijöitä ja -ohjaajia. Tämä on hyvä alku, jolle tarvitaan jatkoa. On tärkeää, että nepsy-tieoutta on eri ammattiryhmissä kattavasti. Seuraavaksi onkin tärkeää ulottaa nepsy-valmennus päiväkotien lastenhoitajiin, jotka ovat päivittäin mukana lasten arjessa. Juuri tavallisessa arjessa lasten erilaiset pulmatilanteet eletään, ja arkeensa he tarvitsevat tukea. Mitä varhaisemmin lapset saavat tukea, sitä todennäköisemmin arki helpottuu ja nepsy-lapset saavat myönteisiä onnistumisen kokemuksia muiden lasten tavoin.

Perheneuvolan yhteydessä toimivan Nepsy-tiimin jäsenet painottavat erityisesti sitä, että mitä laajemmin lasten parissa työskentelevien nepsy-tietämys kasvaa, mitä matalammalla kynnyksellä, myös jalkautuvasti nepsy-työtä tehdään, sitä varhaisemmin ja tehokkaammin lapsia pystytään tukemaan ja auttamaan. Tiimissä onkin asiakkaina myös päiväkotien henkilökuntaa, mikä osaltaan kertoo nepsy-valmennuksen tarpeellisuudesta. Valmennuksen lisäksi on olennaista, että heille jää lapsityön arjessa riittävästi aikaa nepsy-työskentelyyn. Parhaat tulokset saadaan ennakoivalla työllä.

Myös nepsy-lasten vanhemmille arki on vaativaa. Vanhemmat saattavat tarvita kotiin erilaisia tukitoimia, mutta jo lisääntyvä ymmärrys nepsy-piirteistä voi olla hyvä, ja monille riittävä tuki. Tampereen Perheneuvola järjestää nepsy-lasten vanhemmille Ihmeelliset vuodet-vanhempainryhmiä, mutta ne eivät tavoita likikään kaikkia tukea tarvitsevia vanhempia.

Hoitamattomana nepsy-lasten ja nuorten ongelmat vaikeutuvat, vahvemman ja kalliimman tuen tarve kasvaa. Sen vuoksi tarvitaan vahvempaa resurssointia kaikkialla siellä missä nepsy-lapsia voidaan tukea ja hoitaa.

Olen jättänyt kaksi kertaa valtuustoaloitteen siitä, että jo lastenneuvoloissa vanhemmat saisivat nykyistä kattavamman, myös lasten emotionaalisiin tarpeisiin keskittyvän valmennuksen. Tällaisella kaikille tarjottavalla valmennuksella voitaisiin ehkäistä jopa lastensuojelun tarvetta. Neuropsykiatristen häiriöiden tiedetään olevan usein perinnöllisiä. Nepsy-valmennusta voitaisiin kohdistaa jo varhain niille vanhemmille, jotka tunnistavat tai tietävät nepsy-mahdollisuuden itsellään tai suvussaan. Tarvitaan myös nepsy-tukihenkilöitä, jotta nepsy-lasten vanhemmat saisivat vaatimaan arkeensa hengähdystaukoja.

Edellä olevaan viitaten esitän, että

- Tampereella tehdään kattava suunnitelma nepsy-valmennuksen laajentamisesta lasten kanssa työskenteleviin ammattiryhmiin
- vanhempainvalmennusta vahvistetaan nepsy-tietouden tarjoamisella
- nepsy-perheille valmennetaan nepsy-tukihenkilöitä
- nepsy-työskentelylle varataan riittävät resurssit lastenneuvoissa, varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa, terveydenhuollossa, sekä Perheneuvolassa ja Nepsy-tiimissä

Tampereella 10.11. 2021

Ulla-Leena Alppi

Ulla-Leena Alppi

Minna Minkkinen

Minna Minkkinen

Nikko Aaltonen

NIKKO AALTONEN

Milka Hanhela

MILKA HANHELA

Noora Tapiola

NOORA TAPIOLA

Jenni Siitonen

Jenni Siitonen

Liban Sheikh

Ulla Komonen

Ulla Komonen

Inna Rokosa

Inna Rokosa

Antti Hiltti

Antti Hiltti

Olga Happonen

Hanna Sareita

Johanna Louhevaara

Aika Dündar - Järvinen (sot)

Sofia Jutila

Sofia Jutila

ALEXSOUSKI ATRAVAS

Mahmoud MACHRAFI

Juha Gustafsson

Pirkko Mäkelä

Pirkko Mäkelä

Kirsi Karonen

Matti Helmi

MATTI HELMI

Jukka Stenroos

Jukka Stenroos

Juhana Suontemi

Juhana Suontemi

Petri Siuro

Petri Siuro

Merve Caglayan

→

Vilma Järvisalo

B. Kasanen

Uros ~~Suuri~~
Mirja Salmijärvi

Matti Järvinen
Matti

~~Liisa Järvi~~
Vilho Järvi Haukilahti

~~J. Järvi~~
Kla. Matti Ulltunen

IDA LEINO

~~A. Järvi~~
Neena Kostiainen
Aune Leino

Sofia Ull
J. Ull
(Tommi Ull)

Petri Rajala

Eina Järvenpää

~~Riina-Eveliina Eskelinen~~
Riina-Eveliina Eskelinen

~~Sirpa Pursiainen~~
(SIRPA PURSIAINEN)

Sari Teurus (Sari Teurus)

M. Teurus

Johannes Vigelin JOAKIM VIGELIUS

~~Anto Grönroos~~
Anto Grönroos

~~J. Kiviranta~~
Joures Kiviranta
~~Marika Puolimatka~~
Marika Puolimatka

~~Aarne Raevaara~~
Aarne Raevaara

Lassi Kaleva